

*Кравець М. О.,**старший викладач кафедри порівняльної філології східних та англомовних країн
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

ПОЕТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КАТАСТРОФ У ЛІТЕРАТУРІ АТОМНОЇ БОМБИ ТА ЯДЕРНІЙ, АБО ПОСТ-ФУКУШІМСЬКІЙ, ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. У статті розглянуто загальні особливості поетики репрезентації катастроф у ключових творах японської літератури атомної бомби та ядерної літератури. Проаналізовані умови та цілі написання літературних творів після атомного бомбардування японських міст Хірошіма та Нагасакі, а також потрійної катастрофи, результатом якої став вибух на атомній електростанції Фукушіма-І. Вивчено також підходи до вибору зображувальних засобів, тощо. У результаті засвідчено тенденцію творів літератури атомної бомби до документалістики, щоденниковості, реалістичного зображення дійсності. У залежності від приналежності до поколінь автори 1) описували масштаби ураження та людських жертв; 2) критикували соціальні проблеми, які виникли у результаті бомбардування в японському суспільстві; 3) використовували тему атомної загрози для формування антивоєнної риторики. Автори не уникають слів, що описують чи називають катастрофу, частково спираючись на матеріалів публікацій у ЗМІ. У той час, як пост-фукушімська література відзначається терапевтичним призначенням. Певна кількість авторів створювали свій творчий доробок, поставивши за мету зцілити своїх читачів, залишивши згадки про події одинадцятого березня поза текстом. Активно створюються літературні рімейки, переспіви власних ранніх творів або ж використовуються класичні сюжети й впізнавані образи для зміцнення зв'язків із звичним для читача минулим. Розглянуто ядерну літературу як частину еко-критики. Зроблено висновки, що теми, які піднімалися у літературі атомної бомби, та художні засоби, використані авторами, багато в чому продиктовані відсутністю достатньої кількості інформації про природу атомної зброю, дію радіації, тощо. З іншого боку, пост-фукушімська література, створена в епоху соціальних мереж та миттєвого розповсюдження новин, не містить просвітницьких мотивів, спрямована на зниження напруги, створені інформаційним полем. На протигагу антивоєнній та пацифістській тематиці літератури атомної бомби, ядерна пост-фукушімська література може розглядатися в дискурсі еко-критики.

Ключові слова: література атомної бомби, пост-фукушімська література, бібліотерапія, літературний рімейк, еко-критика.

Постановка проблеми. Атомне бомбардування у серпні 1945 року та потрійна катастрофа березня 2011 року були важливими потрясіннями, які формували світосприйняття японців протягом декількох останніх десятиліть. Література, яка була написана протягом цих періодів, може слугувати для дослідження змін у тогочасному японському суспільстві, аналізу взаємних впливів між суспільними та літературними процесами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Феномени літератури атомної бомби та пост-фукушімської літератури вивчалися окремо такими науковцями, як Коанака Й., Олсен В., Майнір Р. Х., Шібата Й., а також Лі Т. К., Гебхарт Л., Масамі Ю., Тамакі М. відповідно. Обидві події, які спричинили появу цих літератур, стали значними потрясіннями для японців, які змушені були переглянути не тільки спосіб життя, але й власну національну ідентичність. У роботах перелічених науковців катастрофи розглянуті відокремлено, подекуди – оглядово, не розкриті поетологічні особливості текстів.

Постановка мети. Метою написання цієї статті є провести компаративний аналіз поетики ключових творів літератури атомної бомби та пост-фукушімської літератури. Виявити та пояснити поетологічні відмінності у репрезентації катастроф для глибшого розуміння феноменів появи цих літератур, їхньої соціальної, світоглядної та культурної природи й цінності.

Виклад основного матеріалу. Після атомного бомбардування міст Хірошіма та Нагасакі у Японії сформувався окремий жанр літератури – 原爆文学, (Genbaku bungaku) – література атомної бомби. У цьому напрямку створювалися як документальні твори, посмертні присвяти й щоденники, так і художні прозові та поетичні твори.

Бомбардування стало шокуючим досвідом для японців, оскільки було першим випадком використання зброї масового ураження, й, цілком природно, виявилось поштовхом для створення цілого масиву літературних творів. У 1983 році у Токіо було видано альманах під заголовком «日本の原爆文学» («Японська література атомної бомби»), до п'ятнадцяти томів якого увійшли твори як відомих японських авторів, так і тих, чий імена так і не увійшли до історії літератури Японії. [1]

Сам термін «література атомної бомби» виник у 60-х роках ХХ століття, хоча письменницькі доробки почали з'являтися значно раніше. [1] Письменників, які створювали літературні твори, присвячені трагічним для Японії подіям 1945 року, прийнято ділити за поколіннями. До авторів першого покоління відносять тих, хто був безпосереднім сучасником бомбардування та пережив катастрофу. До цієї групи відносять Йоко Ота, Тамікі Хара, Шіноуе Шьода, Садако Куріхара, Санкічі Того та інших. [2, с. 421]

Друге покоління письменників писало з метою надати суспільного розголосу та привернути увагу до політичних та соціальних проблем, які постали перед японцями внаслідок катастрофи. Це насамперед такі автори, як Йошіе Хотта, Момо Ііда, Кендзабуро Ое (нобелівський лауреат з літератури 1996 року), Масуджі Ібусе, Інеко Сага. Твори ж авторів третього покоління присвячені майбутньому в реальності пост-ядерного світу. Тут

не можна не назвати Кобо Абе, Макото Оду, Міцухару Іноуе. [2, с. 422]

Література, створена авторами на атомну тематику вражає різноманітністю, як жанровим, так і ідейним. Піонерами цієї течії вважаються Нарухіко Іто, Тамікі Хара й Санкічі Того – трое уродженців Хірошіми, які писали про свій досвід та ділилися побаченим та почутим під час бомбардування.

Йоко Ота у есе «屍の街» – «Місто мерців» – описує страждання жертв, виступає проти застосування ядерної зброї, проти американської окупації, водночас – висловлює відданість імператору.

Тамікі Хара – поет, який створював емоційні вірші під впливом поезії Рільке. Під впливом трагічних подій у рідному місті створив прозову трилогію, до якої увійшли «夏の花» (1947 р.) – «Квіти літа», «廃墟から» (1947 р.) – «З руїни» та «壊滅の序曲» (1949 р.) – «Увертюра до знищення». Прославився він також рядом поетичних творів, серед яких і такі, які є прямим цитуванням благань постраждалих під час ядерної атаки. [3, с. 27]

Масуджі Ібусе вважається автором одного із найвизначніших і найвідоміших творів, написаних в жанрі літератури атомної бомби. Письменник, творчість якого звикли характеризувати як гумористичне зображення людської природи, у 1965 випускає роман «Чорний дощ», вразивши цим своїх прихильників. Чорним дощем називають радіоактивний дощ, який випав одразу після вибуху. Роман поєднує два щоденники – дядька і племінниці, один із яких – дядьків – є реальним щоденником чоловіка, що пережив катастрофу, другий же є літературною вигадкою. За сюжетом, головна героїня, втрапивши батьків, починає жити в сім'ї свого дядька, але потрапляє під радіоактивний дощ, і через плітки про те, що вона «жертва радіації», не може вийти заміж. Пізніше ж з'ясовується, що в неї лейкемія, і дівчина гине. Своім романом Ібусе звертає увагу не тільки на миттєву шкоду, яку спричинило бомбардування, але й піднімає проблему існування хронічних захворювань, а також наявності дискримінації жертв, які вижили. [2, с. 422]

Йошіе Хотта у своєму романі «審判» – «Суддівство» – досліджує бомбардування та його наслідки, дещо зміщуючи акцент із Японії-жертви й звертаючи погляд на її військову агресію проти Китаю. В опозиції два героя – один – пілот, який скинув бомбу на одне із японських міст. Інший – японський солдат, який став свідком військових злочинів у Китаї. Обидва зображені у страшних докорах сумління. Пізніше до образів американських пілотів будуть звертатися й інші японські письменники як у контексті антиамериканської критики, так і для демонстрації прощення однією нацією іншої. Зокрема у драмі Кена Міямото «パイロット» (1964 р.) – «Пілот» – описаний візит американця до Нагасакі, під час якого він потрапляє в гущу народних гулянь. Мотив прощення, виражений через лінію народних фестивалів зустрічається у багатьох творах, що з'явилися в той час. [2, с. 423] Кендзабуро Ое, який завжди вирізнявся своєю активною соціальною позицією, запропонував читачам документальний трактат

«広島ノート» – «Записки з Хірошіми», у якому звернувся до теми антивоєнного руху в Японії, а також на надію, з якою людство може дивитися в майбутнє.

Інору Бетчаку є автором п'єси «象» (1965 р.) – «Слон», втім японською назва співзвучна зі словом, що означає «колоїдний рубець». Написаний у стилі театру абсурду Беккета, драматичний твір знайомить читачів із геросем, який намагається примиритися із реальністю, повної смерті та поневірянь, і водночас відродити в душі цілком абсурдну в описаних обставинах віру у світле майбутнє. [2, с. 423]

Серед рис, які поєднують описані твори, слід відзначити тяжіння оповіді до документалістики, щоденниковості. Це можна пояснити недостатньою інформованістю японського суспільства про новий зброї, із яким їм довелося зіткнутися, а також про можливі наслідки радіоактивного опромінення. У назвах і текстах творів зустрічаємо якщо не пряму вказівку на катастрофу, що спіткала японців, змусивши капітулювати, то прямі натяки на неї. Так Тамікі Хара у своєму оповіданні «Квіти літа» порівнює бомбардування з бурєю, поганим сном, фільмом, сценою з трагедії, вживаючи при цьому воєнні терміни: 空襲警報 – «повітряна тривога», 一撃 – «один удар (ракетний, тощо)» та інші. У тексті також присутні дати, які дають чіткі відсилки до подій серпня 1945 року. Текст сповнений як емоційних вигуків, так і фактажу, який дозволяє читачеві сприймати контекст.

Масуджі Ібусе композиційно вплітає у канву свого роману «Чорний дощ» уривки щоденника, що автоматично прив'язує описані події до конкретних дат, цитує радіоповідомлення щодо використання «新武器» – «нової зброї». Крім цього автор використовує спеціальні лексику, пишучи про бомбардування та його жертв, наприклад: «原爆病» – «променева хвороба», «被爆» – «опромінення», «被爆者定期健康診断» – «плановий медогляд осіб, які отримали опромінення», тощо. Називає він і місце описаних подій: «広島は焼けこげの街、灰の街、死の街、滅亡の街» («Хірошіма – випалене місто, місто попелу, смерті й падіння»). [4, с. 178]

Також у своєму романі Ібусе пише про те, як японці довгий час спалювали тіла померлих біля річок, і що довгий час іще продовжували страждати від невідомої їм променевої хвороби, не знаючи, як вберегтися. Можна також стверджувати, що, публікуючись у періодиці, ці твори слугували одним із видів медіа. Зокрема, деякі письменники створювали свої художні твори, спираючись на новини, що з'явилися в газетах того часу. Так фігура пілота-американця в романі Йошіе Хотта «Суддівство» перекликається із постаттю пілота Клода Ізерлі, міф про якого розповсюджували американські ЗМІ. У перших главах свого роману Хотта пише про пілота, який керував літаком, що скинув бомбу на Хірошіму, а потім відчував провину й шкодував з приводу свого вчинку. Пізніше японський автор виправляє себе, наводячи вже більш достовірні факти – те, що Ізерлі здійснював метеорологічну розвідку над Хірошімою, не беручи при цьому участі в бомбардуванні. [5, с. 265] Таким чином романи, що виходили по главах у періодиці, слугували своєрідним засобом передачі інформації, доносячи до читачів як достовірну інформацію, так і фейки.

У якості іще однієї характерної риси літератури атомної бомби слід віднести рефлексії письменників, які часто були очевидцями катастрофи. Спостерігати емоційний та надреалістичний підхід до зображення бомбардування та його наслідків можемо, зокрема, в роботах Нарухіко Іто, Тамікі Хара й Санкічі Того. Ці автори усвідомлюють власну травму й зображують постраждалих у шокуючих подробицях, не переймаючись почуттями читача. Їхнє завдання – у такий спосіб привернути увагу до катастрофи.

Іще одна спільна риса у більш пізніх роботах письменників цієї течії – антивоєнна риторика. Атомне бомбардування постає

у першу чергу актом масового вбивства людей, у далекій перспективі – нанесення непоправної шкоди здоров'ю, і тільки в деяких авторів антивоєнні заклики поєднуються із думкою про шкоду навколишньому середовищу, як робить це Кендзабуро Ое у своєму романі «Обійняли мене води до душі моєї».

Написання творів в рамках літератури атомної бомби тривало до актуалізації теми ядерної небезпеки після вибуху на атомній електростанції Фукушіма-1 у 2011 році. Поступово вона відходила від антивоєнного дискурсу, автори намагалися моделювати пост-ядерну реальність, висловлювалися критично щодо розвитку ядерної енергетики, заявляючи про її небезпеку, проте твори багатьох письменників, що писали у цьому ключі, пройшли майже непоміченими. Але так з'явилася нова течія японської літератури – так звана «核文学» («ядерна література»), яка набула своєї актуальності після подій 3/11.

Після потрійної катастрофи (землетрус, цунамі та вибух на атомній електростанції Фукушіма-1), яка сколихнула Японію 11 березня 2011 року, літературний світ Країни Висхідного Сонця ніби знову усвідомив, що бути письменником означає ще й бути задіяним у суспільному житті країни. Поряд із визнаними письменниками (Харукі Мураками, Кендзабуро Ое, Йоко Тавада, Банана Йошімото, Хіромі Каваками та іншими) до соціальної дискусії щодо політичних проблем Японії, пов'язаних із катастрофою, вступили і менш відомі автори. Інтернет та соціальні мережі також стали одним із інструментів для створення літературних творів. Так Рьоічі Ваго, поет, уродженець Фукушіми, після евакуації більшості населення із заражених територій зачинився у своїй оселі і, обравши Твіттер у якості платформи, почав створювати власний поетичний цифровий світ. Так його поетична збірка «詩の礫» – «Поетичні камінці» утворилася як результат його щоденних поетичних дописів у кібер-просторі, а також всотала враження та переживання, яким ділилися із поетом читачі у мережі [6; 4].

Ще одним автором, який одним із перших випустив роман-реакцію на події у Фукушімі, був Хідео Фурукава. Під час подій у його рідних місцях він перебував у готелі в Кіото, спостерігаючи за стихійним лихом по телебаченню. У 2008 році він присвятив регіону Тохоку (до якого належить місто Фукушіма) свій роман «聖家族» – «Святе сімейство», у якому розказав про братів із прадавнього роду, намагаючись зобразити історію Японії, вмістивши її у історію місцевості Тохоку. У 2011 році Хідео Фурукава використовує образи зі свого більш раннього роману в новому творі «馬たちよ、それでも光は無垢で» – «Коні, в незаплямованому світлі», поєднуючи свої твори у метатекст, у якому автор досліджує історію, сучасність і не тільки пише про землетрус, але і пише про те, як він пише про землетрус [2; 3].

Таке спостереження митця за собою стало ще однією об'єднуючою рисою літератури, яка виходила з-під пера японських літераторів того часу. Однією із провідних стала ідея написання бібліотерапевтичних творів як таких, що покликані допомогти читачам із відновленням ментального здоров'я після катастрофи.

Молода письменниця Міеко Каваками запропонувала читачам літературний щоденник «全部の後に残るもの» – «Те, що залишиться після всього», який складається із розділів, присвячених різним аспектам із життя людини, яка пережила постраждала чи просто тяжко переживала страшні дні катастрофи: «地震のあとで» – «Після землетрусу», «感じることなど» – «Те, що відчуваю та інше», «からだの記憶» – «Пам'ять

тіла» та інші. Вона звертається до опису простих побутових речей, спостерігає за собою та своїми відчуттями, описує спочатку свою пригніченість, а згодом – процес відновлення, ніби змушуючи читача також прислухатися до себе й своїх емоцій, та слідувати за авторкою шляхом одужання. Звертається Каваками і до класичних сюжетів, наприклад, порівнює весняні святкування, описані в оповіданні Кадзії Мотоджіро «Під деревами сакури» із тими, що були заборонені у 2011 році. Вона розмірковує щодо доцільності заборон, пише про те, що кожен має право на власну думку і на власні підходи до відновлення. Як і в оповіданні Мотоджіро, сакури в Каваками тісно пов'язані з темами життя та смерті, але, якщо її попередник робив красу квітучих дерев більш приземленою, асоціював з образами тління, молода авторка переосмислює образ японської вишні, роблячи її символом воскресіння, стверджуючи, що ніщо, крім сакури, не здатне повернути японцям віру у відновлення та майбутнє життя після катастрофи.

Звернення до знайомих сюжетів – іще одна із особливостей, що поєднує твори пост-фукушімської літератури. Зокрема Хіромі Каваками створила літературний рімейк до власного твору «Ведмежий бог 2011» – нова версія дебютного твору Хіромі Каваками «Ведмежий бог» 1994 року, до якого було внесено ряд змін з метою відобразити ситуацію в Японії після аварії на атомній електростанції. Оскільки японці опинилися в умовах, у яких постійно порівнювали нову реальність зі звичною, письменниця використала в якості основи власне оповідання, на текст якого були накладені зміни з огляду на вимоги часу. «Ведмежий бог 2011» повністю наслідує сюжет і стиль оригінального твору. Два головні персонажі – ведмідь і дівчина, які живуть по сусідству, вирушають разом на прогулянку. Відмінністю рімейку є те, що вони живуть у постраждалому від радіації районі і на перший план виносяться описи природи, зміни повсякденної діяльності людей.

Версія 1994 року пропонує читачеві історію про дещо наївного ведмеда із сусідньої квартири, який спілкується з людьми і поводить, як людина. Героїня твору контактує з ним як із амбасадором природи, наратив зосереджений на ньому. У рімейку ж описаний світ, у якому панує радіація, і вже вона, а також нова реальність після подій 2011 року виходять на перший план.

Науково-технічна термінологія, пов'язана із радіоактивним фоном та його вимірюванням увійшла до активного лексику японців, що ілюструється в оповіданні вкрапленням наступних лексичних одиниць: 防護服 – «захисний одяг»; 防塵マスク «пилозахисна маска»; 震災 – «катастрофа»; ゼロ地点 – «епіцентр»; SPEEDI – «Система прогнозування інформації про високі дози випромінювання в навколишньому середовищі», тощо. Якщо у першій версії оповідання знаходимо елементи магічного реалізму, то рімейк завдяки специфічній лексиці та атмосфері пост-апокаліпсису набуває рис жанру наукової фантастики.

Проте Хіромі Каваками уникає згадок про аварію на Фукушімі і замінює усе пов'язане із нею словами *あの日* – «той день», *あのこと* – «та подія», тощо. Переважання займенників «той», «цей» над номінативними іменниками вказує на небажання називати прямо конкретну подію. Очевидно, що це призводить до заміни конкретних слів евфемізмами, вираженими за допомогою вказівних та неозначених займенників: здебільшого авторка вживає вказівний займенник *あの*, який вказує на те,

що йдеться про події, відомі реципієнту (відомо, що вказівним займенником *その* у японській мові послуговуються у випадках, коли вважають, що згаданий предмет є невідомим або незнайомим співрозмовнику). Можна сказати, що опущення номінації трагічних подій у рімейку «Ведмежий бог 2011» доцільно трактувати в декілька способів. По-перше, події 2011 року настільки увійшли до порядку денного у японському суспільстві того часу, що зміст, закладений у займенники, залишається прозорим, але й не травмує читача, якісно відрізняючи твір від засобів масової інформації. По-друге, це створює відчуття психологічної дистанції, дозволяючи сприймати сюжет дещо відсторонено, а отже сприяє створенню бібліотерапевтичного ефекту.

Одним із основних творів, який дослідники відносять до бібліотерапевтичних – «スウィート・ヒアアフター» – «Світле майбутнє» авторства Банани Йошімото. У романі, що вийшов друком невдовзі після землетрусу на узбережжі Тохоку, немає прямих відсилок до катастрофи, читач дізнається про підтекст тільки із післямови до твору.

Сюжет побудований на темі втрати і ностальгії. Головна героїня втрачає кохану людину в автокатастрофі й проходить довгий шлях до примирення із втратою. Банана Йошімото зіставляє почуття від загибелі коханої людини із тими почуттями, які були у тих, хто постраждав від подій у Фукусімі; через спогади своєї героїні, вона повертає читачів до спогадів про втрачених рідних, до покинутих домівок, тощо, використовуючи мотив ностальгії для створення бібліотерапевтичного ефекту [1, с. 88].

Ще однією відмінністю літератури атомної бомби та творів пост-фукусімського циклу – залучення еко-критики. Природа та єдність із нею відігравала важливу роль в японській літературі, проте лише у ХХІ столітті у літературі почала підніматися проблема захисту навколишнього середовища, і пост-фукусімська література стала частиною екологічного дискурсу, на відміну від літератури атомної бомби, коли на порядку денному були антивоєнні лозунги та проблеми Японії, на противагу глобальним.

Тож, підводячи підсумки, можна сказати, що література пост-фукусімського періоду створювалася на противагу існуючим ЗМІ – як антистресовий матеріал, який би дозволив читачам відповідним чином відрефлексувати втрати, позбутися напруги, звикнути до нової реальності, тощо. Оскільки катастрофа на Фукусіма-1 була напряму пов'язана зі стихією, а також недосконалою системою функціонування та управління АЕС, літературознавці почали розглядати деякі твори з точки зору еко-критики. Такий погляд та артикулювання катастрофи було неможливим одразу після бомбардування у 1945 році – цього не дозволяв ні загальний рівень обізнаності суспільства, ані природа катастрофи, яка полягала у цілеспрямованому знищенні японців за допомогою новітньої на той момент зброї масового враження. Слід також відмітити, що обидві катастрофи спонукали до переосмислення японським суспільством самого себе. У випадку з катастрофою 1945 року японці розмірковували про ставлення до імператора, про роль Америки і Японії у Другій світовій війні, про необхідність пошуку нової ідентичності як невоюючої нації, що прослідковується й у літературі того часу. Аварія ж на Фукусіма-1 показала японців світу як дисциплінованих й витривалих людей, здатних на взаємну допомогу, проте змусила й зазирнути вглиб цього позитивного образу в пошуках того, що залишилося після катастрофи.

Висновки і пропозиції. У результаті проведеного дослідження теми статті були виокремлені наступні поетологічні особливості японської літератури атомної бомби: трагічні події зображуються реалістично, з чіткою відсилкою до географії та дати, у творах, як правило, присутній політичний чи соціальний посыл, через літературний доробок письменники закликають замислитися про наслідки воєнних дій, ставлення до постраждалих, розробок у галузі ядерної зброї, тощо. У свою чергу пост-фукусімська література відрізняється наступними підходами до репрезентації катастрофи, як: бібліотерапевтичний підхід до створення літературних творів, використання класичних чи впізнаваних сюжетів у якості основи, використання евфемізмів під час згадок катастрофи або ж повне опущення теми, заміни її задля створення ефекту відсторонення та акценту на почуттях та переживаннях жертв, трактування творів літератури Фукусіми з точки зору еко-критики.

Література:

1. The term 'Atomic Bomb Literature' came into wide use in the 1960s <https://www.redcircleauthors.com/factbook/the-term-atomic-bomb-literaturecameinto-wide-use-in-the-1960s/> (Last accessed 25 May 2022)
2. Konaka, Yōtarō, and Winifred Olsen. "Japanese Atomic-Bomb Literature." *World Literature Today*, vol. 62, no. 3, 1988, pp. 420–424. URL: www.jstor.org/stable/40144292. (Last accessed 25 May 2022)
3. Minear, Richard H., editor. *Hiroshima: Three Witnesses*. Princeton University Press, 1990. URL: www.jstor.org/stable/j.ctv346qxx. (Last accessed 25 May 2022)
4. 井伏 鱒二 (1970-06-29). 黒い雨 (新潮文庫) (Kindle の位置 No.178). 新潮社. Kindle 版.
5. Matsuoka, N. The Wrong Stuff: The Hiroshima Pilot in Japanese Fiction. *Comparative Literature Studies*, vol. 24, no. 3, 1987, pp. 264–76. URL: (<http://www.jstor.org/stable/40246385>). Last accessed 25 May 2022).
6. Gebhardt Lisette, Masami Yuki. *Literature and Art after «Fukushima». Four Approaches*. EB-Verlag Dr. Brandt Berlin, 2014 URL: http://www.buchgestaltungonline.de/Leseproben/Leseprobe_Literature_and_Art_after_Fukushima.pdf (Last accessed 25 May 2022)
7. Gebhardt L. A year after Fukushima: Reactions of Japanese writers to the triple catastrophe. English version of «Ein Jahr nach Fukushima: Reaktionen der japanischen Literaturszene auf die Dreifachkatastrophe» (2012; original text on «Textinitiative Fukushima»), Lisette Gebhardt (2017) URL: https://www.academia.edu/33979107/_2017_A_year_after_Fukushima_Reactions_of_Japanese_writers_to_the_triple_catastrophe_original_text_2012_Textinitiative_Fukushima (Last accessed 25 May 2022)
8. De Pieri, V. Nostalgia as a means to overcome trauma: the case of Yoshimoto Banana's "Sweet Hereafter". *Jednak Książki. Gdańskie Czasopismo Humanistyczne*, (9), 87-96. URL: <https://doi.org/10.26881/jk.2018.9.08> (Last accessed 25 May 2022)
9. Lee, T. K. Semiotics of Disaster: Writing in the Aftermath of Japan's 3/11. *Comparative Literature Studies*, vol. 55, no. 4, 2018, pp. 877–890. URL: www.jstor.org/stable/10.5325/complitstudies.55.4.0877. (Last accessed 25 May 2022)
10. Shibata Y. «City of Corpses' by Yoko Ota» G. Thomas Couser and Susannah B Mintz, *Disabilities Experiences: Memoirs, Autobiographies, and Other Personal Narratives* (Farmington Hills, MI : Macmillan Reference USA) (2019): n. pag. Print. URL: https://www.academia.edu/45616093/_City_of_Corpses_by_Yoko_Ota (Last accessed 25 May 2022)
11. Shibata Y. *Transnational Images Of Hiroshima And Nagasaki: Knowledge Production And The Politics Of Representation*. Cornell Univeristy, 2009. <https://www.academia.edu/34520658/>

Transnational Images Of Hiroshima And NaNagasa Knowledge Production And The Politics Of Representation?auto=downloado (Last accessed 25 May 2022)

12. Snyder S., Gabriel P., *Oe and Beyond: Fiction in Contemporary Japan*. University of Hawai'i Press, 1999. JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctt6wqzjt. (Last accessed 25 May 2022)
13. Tamaki M. *Re-imagining Japan after Fukushima*. ANU Press The Australian National University, 2020, 174 p. <https://pressfiles.anu.edu.au/downloads/press/n6334/pdf/book.pdf> (Last accessed 25 May 2022)

Kravets M. Poetical peculiarities of the catastrophe representation in atomic bomb literature and nuclear, or post-Fukushima, literature

The article considers the general features of the poetics of the catastrophes representation in key works of Japanese literature on the atomic bomb literature and nuclear literature. The conditions and goals of writing literary works after the atomic bombing of Hiroshima and Nagasaki, as well as the triple catastrophe that resulted in the explosion at the Fukushima-I nuclear power plant are analyzed. Approaches to the choice of pictorial means are also studied. As a result, the tendency of the works of atomic bomb literature to documentaries, diaries and realistic depictions of reality is attested. The authors do not avoid words describing or nominating the catastrophe,

partly based on the materials of publications in the media. Depending on the generation, the authors 1) described the extent of the damage and human casualties; 2) criticized the social problems that arose in Japanese society as a result of the bombing; 3) used the topic of the nuclear threat to form anti-war rhetoric, while post-Fukushima literature is marked by bibliotherapeutic purposes. A number of authors have created their creative works, aiming to heal their readers, leaving the memory of the events of March 11 out of the text. Remakes, renditions of one's own early works are actively created, or classical plots and recognizable images are used to strengthen ties with the reader's familiar past. Nuclear literature is considered as a part of eco-criticism. It is concluded that the topics in the literature on the atomic bomb and the artistic means used by the authors are largely dictated by the lack of sufficient information about the nature of nukes, the effects of radiation, and so on. On the other hand, post-Fukushima literature, created in the era of social networks and instant news, aimed at reducing the tension created by the information field. In contrast to the anti-war slogans of atomic bomb literature, nuclear post-Fukushima literature can be considered in the discourse of eco-criticism.

Key words: atomic bomb literature, post-Fukushima literature, bibliotherapy, literary remake, eco-criticism.